

ШЫН

Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин, ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1954 чылда үндээлетингез

1954
НОЯБРЬ
23
ВТОРНИК
№ 231 (3168)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын Төп Комитетинден болгаш ССР Эвилелинни Министрлер Чөвүлелинден (1 арын).
ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП ТК-да (1 арын).
ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министртерезинде (1 арын).

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

БНО-нун Кол Ассамблеяны А. Я. Вышинскийниң тураскаалы сактып тураскаан (1 арын).
Совет Эвилелинде (1 арын).
М. Дамын.— Район солунун боттуту (2 арын).
Г. Базунов.— Болхоттарның мал фермаларын механизастаар дугайында (2 арын).

В. Прокофьев.— Эртең болгаш шажын (2—3 арыннар).
Т. Доржу.— Совет Тываның 5 чылды колхозтун чедиршиктери (3 арын).
М. Хураган-сол.— Бөредилгенниң шынырын улам өскүндү (3 арын).
Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинниң сессиязының ажытылганы (4 арын).

Мурнакчы башкыларның ажыл дуржулгазын непередир

Коммунистг партия аныя салгакчыларын кижилер өң чугула болгаш улуг херекти башка даандырып идгевешкан, хүдээш турар. Совет үрүне оң хүдээш турарларын азыраары-биле күсөдирине улустун башкылары өргөжүчү чугула байыларын тургузуп берген. Башкынын чагай күш-ажылын совет улус бедил-биле үнелер турар.

Коммунистг партияның улуг херекте, улус чонга, Төрөн чүрүткө бүрүн бердиген өргөмүг, культурут, социализм чүрүткө аныктары өсүүн дээш болууну кызымаккай ажылы-биле шкөөлчүлүкүн кижилеринин херекте бистин хей-хей башкыларымыс бүгү күжүн, билиг мергежилди берип турар.

Бистин область шкөөлчүлүк чыл бүгүдө чаа-чаа башкы кадрлар-биле долдуруп турар. Оларның арасында Ленинградта А. А. Жданов аттыг күрүнө университетинин, Иваново, Костром, Горький, Калинин, Ярославль областтарын башкынын дээди өөредилге черлерин болгаш Абаканда башкы институтун доослааннар.

1944 чылда Тывага 463 башкы, өң иштинде күлө 13 дээди болгаш дооспаан дээди өргөмүг башкылар турган болза, ам башкыларынын саны 4 кыпал өскөн, оларның 40 хире хүзү дээди болгаш дооспаан дээди өргөмүг болуп турар. Оң артаанарынын хей кезин башкы институттарында бот-өөредилге-биле хаара туттуган.

Совет шкөөлчүлүк башкыларынын хей санын артызып, өң иштинде бистин областьту бүгү башкылар чонуну улуг идеяны, коммунистг партияның болгаш совет казактын даалганын эң-сеткилдик күсөдүш келген. Областа 152 башкылар ордендер болгаш медалдар-биле шаандаткан. «РСФСР-ниң шкөөлчүлүк азыраары башкылары» деп хүдээш атты база «Улус өөредилгесинин теринин» деп демекти дыка хей башкыларга тывыован. Бир-Хем районуну орутка шкөөлчүлүк төгү башкыны М. В. Селива, Кызыл шкөөлчүлүк башкыларын Б. Ш. Бай-жар, Дудинкова оларын өргөмүгчүлери багай демек чок өргөмүг турарлар. Таңды районуну Бай-Халаста орутка шкөөлчүлүк башкылар коллективин өргөмүгчүлери быжыг билигин болгаш салгыла-чүрүмү хандырып, өргөмүгчүлери башкыларынын шынарын бедилп турар. Чонун мурунча бараан болуп ажылдар хүдээшгезин аң-сеткилдик күсөдүш турар башкыларын оң-дээ хейнү адып болур.

Шкөөлчүлүк бүгү өөредилге кижилеринде ажыл-чорудулганын үндөшүн-биле өскүндү, урууларын коммунистг кижилеринин методу-биле өөредирин амдырап өгөн турар. Шкөөлчүлүк организастык хамыгың мурунда кичээлге илеретирген, маңа башкынын бүгү талаагы мергежил, кичээлди солун, билигипр болдуруу, өргөмүгчүлери кичээлге кыламык болгаш кичээлге илеретирген болурун хандырамы башкыдан негетирген. Бо талаагы биле хемчегдер бистин чамдык шкөөлчүлүк ам-дээ четпес чорутуун турар. Барып-Хемчик, Чаа-Хөл, Эрон райондарын чамдык шкөөлчүлүк башкыларынын талаанын башкы ажылына мергежилди болгаш үлгелерин болдуруун, өргөмүгчүлери быжыг билигин шкөөлчүлүк орнуна, башкынын бедил адын үндөш көрбөс, арагалар чоруттарже хамыгының фактыларын өстүп турар. Чамдык башкыларын талаанын кичээлге эки белеткен-мес, кичээлди чалгызарчыг болгаш чан-

гыс-зай байдалга өртүрөп, көрүзүт материалдарын ажылаас, практиктиг кичээлдерин, экскурсияларын организастаас чоруттар бар. Башкылашында шажындыг чедимче чок методту моон сонгаар чылдарының хемчеглерин азыр керек.

Шкөөлчүлүк башкыларынын ажылында бар четпестерин узууларын чугула чүгүлү болза, шкөөлчүлүк өргөмүгчүлери башкыларынын, өң шынарын бедилдерин база коммунистг кижилеринин нарын болгаш берге айтырларын мергежилди-биле шкөөлчүлүк турар бистин мурнакчы башкыларымыс азыр дуржулгазын непередир болуп турар. Маңа районго өргөмүгчүлери, шкөөлчүлүк директорларынын (өргөмүгчүлери) талаанын кичээлге илеретирген турар ужурут. Олар болза, башкынын кичээлдерин олутуржуп, аңа шын аналгити тургузуп, оларын эки үлгелерин өскөдөргө непередир хүдээшгезин.

Башкылар болза, чаа өөредилге материалдарын өргөмүгчүлери тайлабарлап турган техниканы болгаш бот-дустуң хой-лудуларын канчалар ажылаарын чугулаан, бот-дустуң өргөмүгчүлери принциптерин оларын-биле кады көрүп турар физика, химия, биология болгаш география база өскө-дээ өргөмүгчүлери кичээлдеринге политехниктиг өөредилгенин үндөштерин салып, оңе улуг кичээлге илеретирген турары өргөжүчүлүк чугула. Оң-биле кады чедимче болгаш ортумак шкөөлчүлүк өргөмүгчүлери кезинде башкыларымыс оңе чамдык болуп турар болганда ол өргөмүгчүлери башкыларымыс кол кичээлге илеретирген салып, аңа мергежилди башкыларынын үлгелерин казба-биле непередир чүгүлө.

Мурнакчы башкыларын үлгелеринде ажылы өскөдөргө непередир чер-черин шкөөлчүлүк башкылар коллективинин арасында тургускан башкыларын методту каттыжынышыны улуг рольду ойнаар ужурут. Бо талаагы райондарын чамдык методту кабинеттер, өң өргөмүгчүлери түнөөдүг ажыларын кызып, оларын ажылына практиктиг дуржулгазын көргүскөн турар ужурут. Оң-биле кады областын башкылар билигин бедилдерин институту райондарын методту кабинеттеринин ажыл-чорудулганын боттут дуржулаан, тус-тус өргөмүгчүлери башкыларынын бедил шынарын чедим адырыга мурнакчы башкыларын ажыл дуржулгазын дугайында тематиктиг лекцияларын ажылаары чугула. Шкөөлчүлүк амдырап-биле, практика-биле ханы харылаагы болуп, урууларын күш-ажылын чамдыкларынын кижилерин башкыларынын чугула орутамы.

Областын улус өөредилге кидизи шкөөлчүлүк ажылынын инспекторларынын үргүлчү чорудуп, мурнакчы башкыларын ажылынын дуржулгазын непередир чугула. Оң чугула херекти чер-черин партия, комсомол организастары башкыларын ортузда тогарай хемчеглерин чоруткан турар ужурут. Башкыларын практиктиг билигин комсомол чокка бедилери, оларга лекция, пленкаларын калбартыры, оларын пропаганда ажылына казба-биле кийриштерин, чонун ортузда таныдыла ажылдарын күштелдерин чугула.

Мурнакчы башкыларын үлгелер дуржулгазын непередир турган, шкөөлчүлүк өөредилге кижилеринде ажылы бедил денемге тургузарына бисте бүгү күштөр четтир. Оң алдарыг орутамын күсөдирине улустун башкыларынын чедиршиктерин совет улуска улуг идея оң болур.

ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министртерезинде

ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министртерезинин бирги оралакчысы, Совет Эвилелинниң Кызыл Хоорай Организастыкында доктаамал төлөөлөгчизи Андрей Януаревич Вышинский мөчөн дугайында ССРЭ-нин Даштыкы Херектер

Министртерезинде болгаш азыраарынын коллектив ханы кажымдан, оң өг-бүдөшпөгө боттарынын кажымдын илеретип тур.

КНО-нун Кол Ассамблеяны А. Я. Вышинскийниң тураскаалы сактып тураскаан

НЬЮ-ЙОРК, ноябрь 22. ССРЭ-нин төлөөлөгчизи башкыны А. Я. Вышинскийниң мөчөн тураскаан кажымдары-биле бөгүн Кол Ассамблея ботунун өргөмүгчүлери хуралын соксаткан. Кол Ассамблеянын даргазы Ван Клиффен Кол Ассамблеянын пленарлыг хуралын кажымдык демдээ

кыдыр соксаткан болгаш Совет Эвилелинниң чааанга, совет төлөөлөгчү болгаш совет улуска бот чидирг дугайы кажымдын илереткен.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ Хөвөң ажылын улам ыңай хөгжүдөр айтырыг талазы-биле чөвүлөл хурал

ТАШКЕНТ. Чөвүлөл хуралды кижилерин чүрчү хөвөң бот-дустуң үлгелеринин арганын чугулаагы көргөшөр.

Ноябрь 19-тун өргөмүгчүлери партиянын Кара-Калгаш обкомунун секретары эш Махмудовтун санады-биле өгөдөө. 1953 чылдын денемге-биле адыра, республикада хөвөң тарыга шөлү 24,6 хуу угааткан. 15 муң гектар азыр күр болгаш куруулар черлерин ажылаагы кийрип алган. Ам республика күрүнеге хөвөң дуржулгазын планын күсөдүш турар деп ол чугулаан.

Кара-Калгаш хөвөң ажылы хөгжүдөрүн перспективаны канчалар-дээ азырап улус. Оң девискээринде хөвөң болгаш өскө-дээ куруулар тарылаагына таарык миллион азыр гектар күр болгаш куруулар черлер бар.

Азербайджанын компаниянын ТК секретары эш Мустафев республиканын докторманынын болгаш механизаторларын чедип алганы улуг иштелгенин дугайында чугулаан. Азербайджан ССР-нин азыраары чоннары күрүнеге чиг-төвөң дуржулгазын планын хуусаа бетинде күсөдүш болгаш ам боттарынын социалистг хүдээлгелерин боттандырап дөш демекшип турарлар.

Хөвөң ажылы республиканын кады ажыл-агыйнын кол адыры болу берген.

Азербайджанын партия болгаш совет органдары хөвөң ажыл-агыйнын бүгү адыраары, бирги өлгөдө хөвөң ажылы келдеринге жүрү-дүзүлгө чамдык хемчеглерин өң чоруткан. Бо чамдык хөвөңниң дүзүтүү гектардан азырап кан дөшөр берген.

Республикада хөвөң ажылы хөгжүдөрүгө суг ажылынын хемчеглерин улуг ужу-дүзүлгө. Дөрт улуг бугааранын өңү үнгөн Мингечаурун суг шыжымынын тулушкуну доктуган. Оларын бирок Карабах бугааранын тулушкуну доктуур чыгап турар. Оң чорук чокку үдө чартык миллион гектар черин ажылаагы кийрип адыр алган боор.

Азербайджанын хөвөң ажыл-агыйнын ажыл-иштери чокку ийи-үш чылда чиг-төвөңниң ишти дүзүтүү бүгү чартык катан улааттары деп эш Мустафев саналынын төңүзүдө чугулаан.

Туркмени ССР-нин докторманынын ТК секретары эш Бабаев ботунун санаалыга хөвөң ажыл-агыйнын улам ыңай хөгжүдөр айтырыгын чугулаан. Кыска хуусаанын иштинде хөвөң бот-дустуң ийи катан улааттарынын орутамы республиканын партия болгаш совет организастарын мурунча түрүп турар деп ол демекшөө.

Чөвүлөл хуралды кийрип турар партия болгаш совет органдарын ажылаагыла-

ры, өргөмүгчүлери хөвөң ажыл-агыйнын практиктиг чаа черлерин ажылаагы кийрип адырынын база хөвөң бот-дустуң бедилдерине агротехниканын сайлартыштарынын айтырыгына чедип үлгөшөй кийрип турарлар.

Кыргызанын докторманынын ТК секретары эш Рахмоновтун чугулааны болза, өскөтү беш чылдын дуржулгазын республикада хөвөң тарылаагынын шөлү 22 хуу калган. Ам хөвөң ажылы муруну талаанын областары.— Оң болгаш Джала-Абад областтарын хөвөң ажыл-агый артылары чорудуп турар эвес, ханын сугу талаагы.— Фрунзе областын хөвөң ажыл-агый артылары база чорудуп турар.

1955—1960 чылдарын дуржулгазын хөвөң ажылы улам ыңай хөгжүдөрүнүн планын республикада ажылап кылган. Оң план тарылаагы шөлү 100 муң гектардан азырап улус улааттары болгаш чиг-төвөңниң ишти чамдык бүгү чартык катан улааттарынын өртүп турар.

Партиянын Фергана обкомунун секретары эш Кабаров, Узбек ССР-нин Бөдөө ажыл-агый министры эш Мухамеджанов, Узбек ССР-нин Министрлер Чөвүлелинин даргазы эш Якулов, партиянын Мурун-Казакстан обкомунун секретары эш Шахметов болгаш өскөдөргө-дээ санаалар берген.

(СЭТА).

Улус судтарынын сонгулдаларына уткуштур

Кызыл районуну Баян-Бол хөвөң Совети декабрь 12-де болуп суд сонгулдаларына эки белеткенип турар.

Партия өгө организастыкын чамдык дөш Петропавлов удуруткан 26 агитаторлар боттун сонгулдаларын өт, фамилияларын көргүскөн даанын белеткен азырап болгаш суд сонгулдаларын дугайында таныдыла-массагы ажылдарын чонун ортушка чорутуп турар. Оң иштинде хөвөң Советтин ажылаагы сонгулдала хүнүнүг бетинде хөвөң ажыл-агый үндүрүтүү база бот-оолаалар үндүрүтүү чылаагаан доозар деп хүдээлге азырап.

Сүт-Хөл районуну Киров аттыг колхозта партия өгө организастыкын 1954 чылдын декабрь 12-де болуп суд сонгулдаларына чедиршиктерин ужуражыр дөш белеткенип өгөдөө.

Агитаторлук өргөмүгчүлери партия өгө организастыкын секретарынын оралакчы эш Шадыр-оолду сонгаан. Партия организастыкында 40 агитаторларын тургускан, олар хамырашкан участкаларында колхозчуларын ортушка суд сонгулдаларын дугайында агитастык-массагы ажылды чорудуп турарлар.

ЧАА-ХӨЛ РАЙОНДА

Чаа-Хөл районда машина-трактор станциянын коллективин чонга чаа болгаш хуралыга хөвөң тарылаагында декада-да сентелгени бүгүн доозарын хүдээлгөн. Улус судтарына сонгулдаларга алдар болдурган социалистг чамдык агы үдө механизаторлар ортузда калган. Ажылдын бедил бот-дустуң сентелге графиканы күсөдөш дөш демекшип кийи бүгүн улам орук кийрип турар.

Дүзүт азыраарынын үзүндө могак чок ажылдарын ишкан, эш Самченкону трактор бригаданы агы сентелге база-ла бедил көргүдүлери илеретип, график бугура 1 трактордун капитал сентелгени дооспашан, 6 сепкаларын бүгүн кылып дуржулаан. Оң иштинде эштер Чылаб, Бай-чын оларын трактор бригадаларын механизаторларын база эки ажылдар турар.

Чүрчүла тараа бүдүрерин калбартып, күр болгаш куруулар черлерин шингээди олар дугайында СЭКП Төп Комитетинин февраль-март Пленумуну доктаамал бот-дустуң Чаа-Хөл районуну колхозчу ишчилери МТС-тин механизаторлары-биле чамдык иш-сеткилдик ажылдар турар. Келер чылдын тарылаагына чамдык болгаш күзүн 2700 гектар чер аңдар планын турган, а херек кырында 2800 гектар аңдарыглан, өң иштинде күр чер 1300 гектар.

Районуну колхозтары бот чылын бартофель үзүренин херектегенин чедер кылдыр бүгүн шыгачан алган. Тараа культура-лыгына үзүрени база чедер. Амгы кол кичээлге үзүрени арылаарына улаанган, 6 кезек черде 78 колхозчулар ажылдар турар. Оң иштинде агро-зоотехниктиг өөредилгелер дөрт колхозтарын шунтузуна өгөдөй берген, мында 87 кижилер өргөмүгчүлери.

Ленин аттыг хөвөң ажыл-агый артеги туугу талаагы Чаа-Хөл районуну колхозтарында мурнакчы болуп турар. Комсомолчу эш Тымал-оолга удурткан туугу бригаданы артыктын бүдүрүлгө планында өөрдүгөн 22 чурталга башкыларын бүгүн доозуп, ажылаагы кирген, бригада иштинин мааныга 7 чак кажааларын база туткан.

Быштагалар белен

Өвүр районуну «Коммунистг өргө» колхозтун башкыларын чонун болгаш ыңа партия өгө организастыкын хуралына маалым чамдык кажааларын чогуту өңүдө белеткен азыр дугайында айтырым чугулаан, хүдөө алдында иштиндеринин күсөдөшүн хылап турган.

Оң түнөөлүндө ийиштыг бола маалды 8 кыштагында 20 кажааларын, шөр маалды 22 кыштагында 39 кажааларын сентелгени бүгүн доозулган болгаш 1500 баш шөр малга 8 чак кажааларын немей туткан.

Фермынын малчыларын мал быштагаларын боттары чылап, черлерин белеткен алганнар. Чижөө, эш Шараттай шөр малга эки шынарыг кажааны туудуп, азырап хей ситенин кезип белеткен, кыптаада ашырап алган. Маалым Оолазай бир чымыл кажааны туушкан, 15 тонна ситенин кыштаанда сөөртүп белеткен.

Мал быштагаларында ийиштык-биле 140 тонна өдөкти белген болгаш 200 амык чочка ситенин сөөртүп чедирген.

Колхозтарын орулгазы — миллиард рубль

НОВОСИБИРСК ноябрь 17. Баштайгы санаашкылар-биле адыра областын колхозтарын орулгазы миллиард рубль четкен. 400 амык хөвөң ажыл-агый артылары миллионерлер болу берген, мынаарга Кулууну болгаш Барыбинс ховуларын мурунчыл ажыл-агыйларын боттарынын продукциянын дугайында ажыл-агый бүгү-дө оңон миллион чедир рубльдин орулгазын алган.

Новосибирсктин колхозчулары күр черлерге байлактыг дүзүтүү өстүрүп алган. Боткол районуна дүзүт ортумак-биле гектардан 120 пуд, Ордынскиге 106 пуд, Краснозерскиге 90 пуд хире болган.

Көдө ажыл-агыйнын мурнакчыларынын дүш доозулган область чөвүлөл хуралынын кижилерин бот түнөөдү улуг хандыкшы-биле уткуп алган. Илеткелчи —областкомунун даргазы И. Т. Шкарбан болгаш санаа-шүгүм-адырагы чүвө чугулааннар эки ажыл-агыйларын дугайын чугулаан, оң иштинде чедимчелиг болдуруун орадажып турган.

Чөвүлөл хуралдын ажылына новосибирсктин чарыкын турары Омск областын ажылчы чоннарынын төлөөлери кийришкен.

(СЭТА).

Бурят-Моолда садтар

УЛАН-УДЭ. Бурят-Моолда сад ажылы ажыл-агыйнын чаа адыры болур. Оң амык Иволгинский болгаш Загрянский районнарын чамдык колхозтарында чедиршиктерин хөгжүп турар. Чижөө, Иволгинский районуну «Май 1-н» колхозта 5 гектар черде сад тарытылган. Дөрт чыл мурунда колхозчу дуржулганы Григорий Тимофеевич Попков аңа азырап кан аныяк яблоко септары болгаш каш-чималарын олутуракан. Ам садта 200 амык яблоко септары, дыка хей вишня, малина, кызыраакат бар. Бо чымыл колхоз 2 тонна яблокуну болгаш хей-хей каттарын ажаап алган, оларын саткан колхоз 40 муң рубльдин орулгазын алган.

Бичурский, Мухоршибирский, Селенгский райондарын болгаш база сонгу талаагы Баргузинский болгаш Курумканский районнарын чамдык колхозтарында садтарын олутуракан.

Болхочу садчыларга Улан-Удэниң катчыж дуржула станциянын улуг дузын көргүзүп турар. Оң колхозтарын олутур чаш үнүшөр-биле хандырып, оң өргөмүгчүлери болхочу садчыларга контуальдаларын кылып берип турар.

(СЭТА).

Украинанын колхозтарында мал ажылынын хөгжүлдеси

КИЕВ, ноябрь 12. Украинанын колхозтарын малчыларын шингээди мал ажыл-агыйнын планын бүгү чүзүн талаагы-биле күсөдүш. Эрттен чыл-биле дөмөйлөргө иштерин баш саны республиканын хөвөң ажыл-агый артыларында 337 муң баш азы 18 хуу, хей болгаш өскүндүлери — 66 муң баш өскөн.

Маалым баш саны өстүрүрүнүн планын күсөдөш-биле кады өң продукция болураа ишек бүрүзүндө чыдаа-биле 76 килограмм сүтү хейнү алган. Винница, Черновца, Тернополь болгаш Ставкисла областтарын хөвөң ажыл-агый артылары суг салдызын талаагы-биле оңаанды ажыл күсөдүш.

Бөдүүн черлерин дооран, чымчадыр хамдырып турган малдарын хемчеглеринин

түнөөлүндө, иштериниң продуктузуун бедилерин чедип алдыган.

Малдарын азыраарынын депшигелит артарарын шингээди, фермаларга хей күр адыр ажылдарын механизастаашкан, Винница районуну бүгү 28 хөвөң ажыл-агый артыларынын малчыларын иштерин ортумак-биле 3020 килограмм сүтү саяп алган болгаш Бурят-Эвеледин хөвөң ажыл-агый делегалыгте кийрип өргөн берип турар көргүдүлери чедип алган.

Украинанын колхозтары өргөн чылаа болураа, 1160 муң тонна хей сикосту кыска белеткен. Дрогобыч, Закарпат, Ровно, Тернополь, Львов, Черновца областтарын хөвөң ажыл-агый артыларында ишек бүрүзүгө 5—6 тонна сикос оңаажып турар.

(СЭТА).

1955 чылдын деңгелин ажырган

СТРУНИВО (Владимир область). Струнинский «Бешка Октябрь» деп хөвөң-саазын пестер кыдыр комбинаттың пестер-адыраары Москованын мурнакчы бүдүрүлгелеринин коллективтеринде беш чыл планын хуусаа бетинде күсөдүш деп кийриштеринде ажыл-херек-биле хандырап турар.

Бо хүндөргө комбинаттың удузын өргөмүгчүлери болгаш аргычылары 1955 чылда планнаынган продукция бүдүрүп үндүрерин денемге ажырган. Продукция бүдүрүп үндүрерин көндүрүш дөш чамдык бирги черин казастага фабрика-зынын коллективин салбайн турар, ол

коллектив хүн-хүндү графиниң ажыл күсөдүш, келер чылда бүдүрүп үндүреринде хүн-бүрүдө 15—20 муң метр пестерин хейнү бүдүрүп үндүрүп турар.

Чаа техниканын шингээди алганынын болгаш күш-ажылдык база дерилген бүдүрүлгелерин бедилер дөш ажылаагынаарын болгаш тусуай өргөмүгчүлери соксаад чок демисалын ачымы-биле бот чедиршик чедип алдыган.

Беш чыл планын 1955 чылдын ноябрь 22-де күсөдүш болгаш программаның ажыл 15715 муң метр пестү бүдүрүп кылдырын пест-адыраары күзөшүн алган.

(СЭТА).

Бүдүрүлгенин 1955 чылда планнаынган денемге чедип алдыган

БРЯНСК. Брянсктин орук машиналарын заводуну коллективин бүдүрүлгенин 1955 чылда планнаынган денемге чедип алган. Бешка беш чылдын өргөндө бөрүк бүдүрүлгө планда ажыл 27 миллион рубльдин продукциянын амын үндүрөн.

Москвачыларын кийриштеринде харылаашкан, Брянсктин машина туудуучулары ишти продукция кылып үндүр-

ерин беш чыл планын улуг Октябрьдин 38 чыл оюнда доозарын, келер чылдын планын хуусаа бетинде күсөдүшүн хүдөөлөгчүлери күш-ажылдык бүдүрүлгелерин беш чылдын төңүзүндө 1950 чыл-

Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиясынын ажитынганы

МОНГУШ НАДЫНОВИЧ ТАДАР-ОЛ

Көдө ажил-агыйын область Эргелекчи начальниги, 1937 чылдан өзгөчө СЭКП кезигүү, партиялык Тылга обкомунун буюу кезигүүнүн каттамы Монгуш Надьнович Тадар-ол ноябрь 21-де айылдык оңдала таварышкан мөчөз.

СТОБОЛЬМ, ноябрь 18. (СЭТА-нын тускай корр.). Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиясы бүгүн Стобольмда ажитынганы. Бүгү түштүк чурттарынын тайбы дөш демиселдеринин хей санын төзөлгөндөрү ында келген. Президиумду олуларын Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин президиумунун кезигүүнөрү өкөл алган. Швейцариянын тайбын талалакчыларынын шпичежашынын көсү ажилдочуларынын бирөөнү шпичежашы Свен Хектор сессияны ажитып, оң бири хуралын даргаалаан.

Хектор долчу чугаалыга сессиянын киржичилерине байыр чедиреш, чамды бергөдөшкөннөрү турбуше сессия ийиттигын дуураалаан ажитынганын демгелген. Стобольмда сессияны чымыдырарын швед эрге-чагыргаларынын чагай күзөлдү көргөнгөн оратор сеткил ханшымынын-биле демгелген. Киржичилери бүгү чурттарынын аразына кадм ажилдочуларынын эргежөк чугулаан бүзүрөн бо хуралдын мурунда турар бекис соругаларын күндүлөп көргөнгөн дугайын бо чорук херечилер турар деп оң чугаалаан. Оң сорулга швед улустун тура-соруунга, хамаарышпас дагытын политикамы чоруд болгаш өкөөнөшкөк блоктарын туртузгарына шпичежаш, удустар аразынын кадм ажилдочуларынын ийкин берип турар кандыг-даа өзгөлөшкөннөрүн деткири оң күзөлдөгү таарымы турар.

Борейда болгаш Ийди-Кыдатта дайыларын өкөөсаны, удустар аразынын дүшүрүлүгү байдалынын кошканы болур тайбын талалакчыларынын бүгү-делегей шпичежашынын чедикшиктерин Хектор демгелген. Делегейин ийи дайыларын човула-тылшчыктеринге таварышпаз-даа болза, тайбын болгаш култура талалакчыларын чедикшиктерин швед улустун тайбынче ханы чүткүлүн оң оңалап демгелген.

Шериг блоктарын тургусканынын, ылашты Барынын Германияны катан чеп-

сегээр дугайында лондон болгаш париж дугуржулаанын чорукта чаа кылганынын бүгү-пийага тайбынга болгаш айыл чок чорукка кыжанын болуу турарын оратор айтып чугаалаан.

Герман айтырманы тайбын шпичежашы таарыштырарына, Германияны демократтыг үндөсүнө каттыштырарына Балтий кавказынын чурттарынын оңа сонугургалдын Хектор айтып, чүгө дөргө, герман милитаризми катан төртүндүрүрү оң чурттарынын тайбынчыга болгаш айыл чок чорунга шуут кыжанын чымын тургузуу турар.

Тайбынчы бүгү талалакчыларынын ийити күзөндөшкөннөрү амгы үгө тайбынын камгалаарына утланган турар ужурут деп оратор үргүчүлөп чугаалаан. Рассаларын, суу-чуркуларын ылагалды тайбын камгалаарына болгаш кадм ажилдочуларга шпичежаш болуу шпичежаш. Швейцариянын тайбын талалакчыларынын инициативасын баугар чорукта чаа «тайбынчы чорукшуну» чоруктаан. Ийи-бүрү партияларга болгаш организациаларга хамаарыш турар оң чорукшуну киржичилерин Балтий кавказынын ийи-бүрү чурттары улуг көдүрүшкүн-биле утказган. Удустар аразынын кадм ажилдочуларынын эргежөк чугулаанын дугайын чугаалаашпаз, удустар аразынын бүгү айтырмалары ийи-бүрү политиктиг концепциялардан хамаарыш чорукта чорукта шпичежаштырар ужурут деп Хектор чугаалаан. Удустар болза, ийити айтырмаларын шпичежаштырар база делегей байдалында дүшүрүлүгү чоруктарын улам ийи кошпаларына шпичежаштырар турар чылдаганынын чылдыр дөш каттыжар ужурут.

Бо сессия тайбынын болгаш удустар аразына кадм ажилдочуларын камгалап турар күштерин чаа-чаа тилгелдеринге чорукта утказып чүгө болуу деп оң түнөсүндө чугаалаан.

Шериг блоктарын тургусканынын, ылашты Барынын Германияны катан чеп-

социал-демократтарын ортузунда шпичежаштырар эвес чорук болгаш чымын чымын ийиттигин турар. Тайбын дөш демиселге чонук күштеринин тилгелдери болуура аргалы, оңу «европанын камгалап ийитилежигезинге» уду демисел-биле чедип ай турар. Оң болза, Европанын чарымшыкына уду, Германияны чепсегээрине уду, чепсегелешкенин эндере бүдүрүрүн планварына уду демиселди, Европанын коллективтиг айыл чок чорун хандырар дөш демиселди аргазы-биле тодаргайлатын турар.

Бо чылдык ноябрь 13-те Совет чазатын лотазы АКШ-тың киржалгези-биле болгаш Кыдат Улус Республиканын хайгаарачы болуу киржалгези-биле бүгү Европа чурттарынын чөвүлө хуралы ноябрь 29-та Парижде асы Москва чымыдырарын саналап турар. Оң нота бүгү чурттарынын хей-ниитинин ортузунда калбап үнөлдү хаймытырган. Оң нота бо сессияга Европата коллективтиг айыл чок чорукту, чангыс өпчү болгаш тайбынчы айтырмаларын өөрүн көөрүнгө тодаргай үндөсүн болуу турар.

Ам тайбын талалакчыларынын сорулга чүгө дөргө, коллективтиг айыл чок чорукту системанын тургузарын чедип айыр дөш ийитинин санал-оңалын мөөнөзүрүн, чүгө тайбын талалакчыларынын шпичежашынын күштерин

Де Шамбрэнниң илеткели

Хүн айтырманын бири айтырманын талалакчыларын ийиткелди француз парламентинин депутаты Жильбер де Шамбрэн кылган. Оң герман айтырманын чамды талалакчыларын, «европанын камгалап ийитилежигезинге» дугайында керөгө уду француз улустун демиселин чугаалаан. Оң керөөнү буурап дүшкөннөрү сонда кылдыган лондон болгаш париж дугуржулаалары чонук чыгынганынын ийин хаймытырган, чүгө дөргө, оң дугуржулаалар удустарын тайбынче ханы күзөп чүткүлдери шпичежаштырар турар деп оң чугаалаан.

Делегей байдалын дүшүрүлүгү чорук кошпал, бүгү делегей шпичежаштырар чугаалаашпаз чоруктаан. Совет чазак 1954 чылдык октябрда болгаш ноябрда болуучу ноталарына лондон болгаш париж дугуржулааларынын агрессивияны кандыг-даа айылгына уду утланган анг. ли-совет болгаш француз-совет керээлере шуут удуурашынаа демгелген, чүгө дөргө, айтырманын дугуржулаалар Барынын Германияга агрессивияны чаа эрге-демгелдерин тынсып берип турар. Совет чазак оң дугуржулааларын күштүг болдуруу бадыларын Германияны каттыштырары үр үнөш иштанга сонугургалды аларын санындырар болгаш чепсегелешкенин ийити бүгү ийити дүжүрө Германияны чепсегелешкенин аргазы-биле ботталып шылаз деп чүрөк оңалган демгелген. Мынчанга лондон болгаш париж дугуржулааларын күштүг болдуруу, бадыларын Германияны каттыштырарына, оң ийи чепсегелешкенин ийити бүгү ийити дүжүрө болдурус ийи деп де Шамбрэн чугаалаан. Эттинес байдалы тургузарын ортуна чугаалаашканынын чорудар херек. Хамкытып мурунда герман айтырманы тайбын шпичежаштырар дугайында, Европанын бүгү чурттарынын бөзүлү айыл чок чоруну организациалар дугайында чугаалаашканынын чорудар херек. Оң талалакчылар чедип айтырар кандыг-даа таарымчалыг түндөс чепсегелешкенин дүжүрө дугайында удустарын чедикшик мавал турары дугуржулааны оң дүрөк кылырмына ийити бөрү ийи.

Бистер бүгү чурттарынын хей-ниити санал-оңалын дуураа кылгытар ужурут бис. Хей-ниити санал-оңалын кампанын «европанын камгалап ийитилежигезинге» уду кампанияга көрө оң-даа артык күштүг болуу эргежөк чугула. Чамдык ийити бөзүлүгү бөзүлгөндө лондон болгаш париж дугуржулааларын күштүг болдуруу бадыларын чонук талалакчыларын аяныгы, чүгө дөргө, хей-ниитинин санал-оңалын айылмын мөдөрө билип болгаш болуучу күзү билиндирип чедикшик дөш оңу күзүп турарлар. Кампания агай берген. Амгы үгө сөзүгү сөстери: «Бадылаанар! Чугаалаашканын чорудар» деп кылгытып утууганын алаңды чүс-чүс муң оң салымшыкынын чымыдырар чүтте Франциянын дугайын чугаалап болуу мен.

Де Шамбрэн оң сонда Франциянын аажок көсү ажилдочулары «европанын камгалап ийитилежигезинге» дугайында керөгө негээрээр ужурут турар чурттарынын төзөлгөшкөшүнүн киржалгези-биле Франциянын дагытын херектер министрствозунга болгаш чөвүлө хурал шылап Европанын чөвүлө хуралын бо чылдык декабрь 4-те Парижде чымыдырар дугайында саналды үндөргө деп чугаалаан. Оң чөвүлө хуралга герман айтырманы тайбын шпичежаштырар сонугургалды Европанын бүгү чурттары база кирешкен турар ужурут.

Бистер оң демиселге шпичежаштырар кырип болуу бис деп де Шамбрэн чугаалаан. Бодуучу национал эрге-ажыктарын мөдөрө билип болгаш тайбынын камгалаарынын эргежөк чугулаан улус бүзүрүңү күзү болгаш тура-соруун улагытырар, оң келер үгөлдү салым-чоруну магадаш чымын бөрү бөрү. Оң кампанияга бистин шпичежашынын калгачыкы улуг калбап кемгелдиг болуу чонук чугула. Чугаалаашканына үндөшкөннөрү шпичежаштырар күше үндөшкөннөрү шпичежаштырар бекис турарын көздө негеп келген бис. Күше үндөшкөннөрү шпичежаштырар, тодаргайларга Германияны чепсегээр дугайында шпичежаштырар төгөр дөр ордоджымын барымдаан, баштайгы чугаалаашканынын чорударын негөөр ужурут бис.

Канчаарга-даа дипломаттар эвес болуура бис, чөвүлө хурал калж, капа бо-

лурун база киржичилери каш болуура чугаалааш бис. Эң чугула түгө чүгө дөргө, чөвүлө хуралдын болуу болгаш чугаалаашканынын болуунан фактын, тодаргайларга бадылаашканынын мурунда эгелери болуу. 1955 чыл айыл чок чорукту болгаш чепсегелешкенин негери дүжүрөниң чымы, каттышпаз Германиянын тайбынга ийитилежигезинде шпичежаштырар киреринин чымы, улустар аразынын дүшүрүлүгү чорутарын шпичежаштырар чымы, тайбынчы чымы болгаш турары делегейин хей-ниитинин санал-оңалында хамаарыш. Милитаризм-милитаризм боттарынын харны-салганы мөдөрө билген турары болгаш олар боттарынын үндөшкөннөрү бекитте турар чоруну көргөшкөн турары чонук чугула. Тайбын дөш хун-бүрүңү шуут демиселге чурт бүзүрүңү айыл чок чоруну магадаштырар. Удустарын күзөп чүткүлдери бар эвес чагырмалык каттышпаз-даа херекке албас болза, удустар чагырмалык хөдөмшкенин уду шылаар. Бистин шпичежаштырар 1955 чылдык бири чаргынына чымыдырар деп бодан турары бүгү чурттарынын тайбынга ийитилежигезин күштерин төзөлгөшкөннөрү дөш оң оңалында ханы оң оңалында бекеттегилер турар ужурут.

СТОБОЛЬМ. Де Шамбрэнниң илеткелдинин сонда Барынын Германияны төзөлгөшкөн Теа Арнольд чүгө чугаалаан. Герман милитаризми катан тургузарынын планварына уду шпичежашкын Барынын Германияны чонукту ортузунда күштелгенин оң айтыпкан. Чазактарын төзөлгөшкөннөрү тускай мөдөгелдерин доовайн, лондон дугуржулааны бон керээлери-биле демгелгөргө кандыг-даа чаа чүдүлөр кирбөөн деп чүвөн Барынын Германияны чонук улам тода билип турарын Арнольд чугаалаан.

Барынын Германияны сүвернетидинин дугайында хей чугаалаашканынын чорутууну турар, аңгалажак Герман Демократик республиканын мөдөртөрүн күзөп шылап бистин оң алыс күзөлдөс болза, Германияны каттыштырары болуу деп Арнольд айтыпкан.

Барынын Германияны негээрери болза, париж дугуржулаалары тайбынга болгаш Европанын айыл чок чорунга кыжанын турар, олар боо-чепсегелешкенин эндере бүдүрүрүн болгаш чаа дайыны өкөөсүрүн чедир дөргөн улам удуу-биле билип турарлар деп Арнольд үргүчүлөп чугаалаан.

Ремилитаризацияга уду Барынын Германияны чонукту демиселдини дыла хей кижилерин Теа Арнольд айтыпкан. Чурт ийитинде унер бири бөрүндө Барынын Германияны чааа ойталаан, Тайбынчы Бүгү-делегей Чөвүлелин чорукту Вильгельм Зальфранд сессияга келтирүп байырыг телеграмманы Арнольд чугаалаанын үндөшкөнөчөк болган.

Ноябрьдын 18-те кезекки хуралга хун чорукту бири айтырманын талалакчыларын Европата коллективтиг айыл чок чорукту дугайында Ж. де Шамбрэнниң болгаш А. Донниин илеткелдинин талалакчыларын саналап үргүчүлөп.

Европанын удустары герман милитаризми катан тургузарына уду демиселди күштөлдөшкөннөрү деп Гердон Шаффер (Англия) бодуучу саналына айтыпкан. Лейбористтик партиянын Скарборога болган чыл бүрүдөгү конференциянын Германияны ажыр чепсегээр дугайында хей кезиниң шпичежаштырар аңгы улустун күзөп-соруун доовайн хуздөп аалдыган деп Шаффер айтыпкан.

Европанын удустары, хамкытып мурунда немец улус мында деп чугаалааштырар: чурт болгаш оң айыл чок чоруну гитлержи генералдарын хайырамына беринге турарына чедир политикага уду «бис чокка-ла» Англиянын патриоттары удурамын турарлар деп Шаффер үргүчүлөп.

Лондон болгаш париж дугуржулаалары-даа, Муруну-Чөөн Азияда шериг блогу-даа тайбынга кыжанын чедир турар, чүгө дөргө оларын сорук киржичилери-америк империалисттер бүгү делегейге төргөлдөшкөннөрү орадашын турарлар деп ийи төзөлгөшкөн Маджоро айтыпкан.

Делегейин өскө-даа чурттарында ийи Японияда улус улам на мөдөрөлдиг болгаш ережикелдиг апар чыдар деп Маджоро чугаалаан. Улустун чангыс эва өзүп турар. Атомнуг болгаш водородту чепсөкө уду ийити национал шпичежашкын тайбын талалакчыларынын шпичежашынын күштөлдөшкөннөрү уду кемгелдиг-биле дуулаан. Япон парламентинин чүгө үстүк болгаш кудукка талалакчыларын эвес, харын бүгү-ле, мөжүрлөшкөн болгаш чөр-чөриңи хообурудага хуралдары атомнуг болгаш водородту чепсөкө хорутуура негеп турар реоляциаларын хуздөп алганар. Атомнуг болгаш водородту чепсөкө хорутуура ийи дугайында утуугаларга хол үжүктөрүн чымыдырар оң резолюцияларын хуздөп алыр кылдыр парламентин болгаш эрге-чагырманын чөр-чөр органнын албадатар деп айтырар маңа таарымчалыг деп бодар бис. Ам 22 миллион ажыг хол үжүктөрү чымыдырар.

(СЭТА).

Амброждо Донинниң илеткели

Оң сонда хун айтырманын бири чүткүлүн талалакчыларын — «Европанын бүгү чурттарынын ийити айыл чок чоруну хандырар сорулга-биле олардын кадм ажилдочулары» деп илеткелди Рим ун, верситетинин профессору сенатор Амброждо Донни биле француз парламентинин депутаты Жильбер де Шамбрэн кылган.

Донни бодуучу илеткелдинин эгелдине сөзүгү үнөш иштанга делегей байдалынын дүшүрүлүгү чоруктарынын кошканын чылдаганынын чугаалаан. Женева чөвүлө хуралынын чедикшиктерин удустар аразынын шпичежаштырар чорукту өскө-даа маргалдааш айтырмаларын чедикшиктерин шпичежаштырар таарыштырарына чаа-чаа үндөсүн турарын тургусканын айтыпкан.

Европата тайбынчы болгаш кадм ажилдочуларынын оң чаа перспективалары «европанын камгалап ийитилежигезинге» дугайында керөөн Франциянын Национал хуралынын хуздөшкөннөрү сонда улам калбарган деп Донни үргүчүлөп чугаалаан. Оң керөөн хуздөшкөннөрү чамдык мурунда тайбын талалакчыларынын француз шпичежашынын тилгелдери болган деп Донни демгелген. Ийи-чазы-даа, оң дөргө, бүгү чурттары тайбынчы бүгү өндүрүрүн база тилгелдери болган. Оң дөргө, тайбын камгалаашканын бүгү делегей шпичежашынын түнөсү.

Оң бүгү болушкуннар Европата айыл чок чорукту болгаш кадм ажилдочуларынын хандырарына оруту ажиталы. «Европанын камгалап ийитилежигезинге» дугайында керөөн буурап дүшкөн чангыс-аай демократтыг Германияны тургузарына оруту ажитал деп Донни чугаалаан.

Донни оң сонда, Барынын Германияны чепсегээр дугайында лондон болгаш париж дугуржулааларын шпичежаштырар, олар тодаргай чоруну шуут кыжанын болуу турар деп чугаалаан. Барынын Германияны чепсегээринин айылмын эва хей чаа өзүп турар айылдарын база болдураган. Оң дугуржулаалар Германиянын чарымшыкынын быгылган, мурундагы гитлержи генералдарын командалаы-биле алаштырарынын утуугаарына улашкан деп Донни чугаалаан. Франциянын чонукту болгаш парламентинин хуздөшкөннөрү «европанын камгалап ийитилежигезинге» дугайында керөөн чамдык чүдүлдери айтырманын дугуржулаалары дагы кирип турарынын оң фактын «дипломатия болгаш политика талалакчыларын» чорук болуу турарын» Донни айтыпкан. Чаа тургустуну турар «барымын-европа эвилдиг» дөргө киржичилери чурттар атлантика командалынын эргелгине дамчып бөрү-биле тургустуну турар армияларын салым доктадып турар протоколду айттырар, лондон болгаш париж дугуржулаалары чурттарынын ийити амдыралынын хей чугула болгаш париж айтырмаларын шпичежаштыраринге дагытын чаржалашканынын болдура бөрүн Донни демгелген. Атлантика эвилдигин чепсөкө күштеринин кол командалыкы генерал Гривтер «барымын-европа эвилдигин» чепсөкө күштерин командалар чорукту алырды айтырар-ла чедир. Оң генерал киржичи чурттарынын чепсөкө күштерин сүргөп, хынаар эргени, оң туржук оларын иш-

Амброждо Донинниң илеткели

тиң амдыралында бөсүн шуут чаржалашкын киржир эргени алыр. Мынчанга лондон болгаш париж дугуржулааларын үндөсүн камгалап-даа демократтыг хамдылашканын чаргырар, харын чурттарынын чүгө-ле шериг талалакчылар эвес, база политиктиг, административтиг, экономиктиг болгаш сан-хө амдыралында шпичежаштырар сөздөрүн чедир шылаар, апар шериг машинамын тургузуу турар, оң чорук национал тускай хамаарышпас эрге-ле ка кыжанын болуу турар.

Киржичилери ам Барынын Германия база болуу турар «Соңу-атлантика эвилдигин» бүдүп болуу чорунга кым-бир кижини берген таарылгада шуут чаржалашканынын көрүп турар оң дугуржулааларын айылдыг негелдерин Донни чугаалаан. Оң негелде чүгө дөргө, бир эвес Италия биле Франция атлантика эвилдигин үдөрүн шпичежаштырар болза, эсе чурттар оң болуучу «бүдүп турар чоруну» үрөөр чорукту» болурус дөш шуут киринтер болгаш күштү хереклөөр хуздөшкөннөрү болуу турарын айтып турар.

Донни атлантика болуучу агрессивти шпичежаштырар оңалган демгелген болган оң дугайын шпичежаштырар Совет Эвилдигинин оң блокка кирер дугайында саналын хуздөшкөннөрү фактын хереклөөп турар дөргөн сандырган. Оң болуучу кол күжү ам Барынын Германияда катан төртүтүнү турар армия болуу, оң армиянын мурундагы гитлержи генералдарын командалына шпичежаштырар бөрү. Мурундагы гитлержи генералдарын барызын Штейнерниң «сөсчү шериглер келер үгөлдү шериглерге үгөгер-тишек болуу ужурут» дөргө дугайында сөстөрүн Донни чыжы кылдыр көргүсөн.

Донни лондон болгаш париж дугуржулааларын тодаргайлаштыра, олар Европанын тайбынчыга болгаш айыл чок чорунга шуут кыжанын болуу турар деп чугаалаан. Барынын Германияны чепсегээринин айылмын эва хей чаа өзүп турар айылдарын база болдураган. Оң дугуржулаалар Германиянын чарымшыкынын быгылган, мурундагы гитлержи генералдарын командалы-биле алаштырарынын утуугаарына улашкан деп Донни чугаалаан. Франциянын чонукту болгаш парламентинин хуздөшкөннөрү «европанын камгалап ийитилежигезинге» дугайында керөөн чамдык чүдүлдери айтырманын дугуржулаалары дагы кирип турарынын оң фактын «дипломатия болгаш политика талалакчыларын» чорук болуу турарын» Донни айтыпкан. Чаа тургустуну турар «барымын-европа эвилдиг» дөргө киржичилери чурттар атлантика командалынын эргелгине дамчып бөрү-биле тургустуну турар армияларын салым доктадып турар протоколду айттырар, лондон болгаш париж дугуржулаалары чурттарынын ийити амдыралынын хей чугула болгаш париж айтырмаларын шпичежаштыраринге дагытын чаржалашканынын болдура бөрүн Донни демгелген. Атлантика эвилдигин чепсөкө күштеринин кол командалыкы генерал Гривтер «барымын-европа эвилдигин» чепсөкө күштерин командалар чорукту алырды айтырар-ла чедир. Оң генерал киржичи чурттарынын чепсөкө күштерин сүргөп, хынаар эргени, оң туржук оларын иш-